

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 173. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890596548960/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

mindetale over Jean Paul, men efter al sandsynlighed låner A det fra det noget længere citat, som Heine sætter foran i *Die Harzreise* (1824).

21.3 *en hvid Pind ... usynlig*] iflg. folketroen blev man usynlig ved at tage en afbarket pind i munden, jvf. *Elskerhei* (II 83.6.). – **4** *gammelt Øl med en Pind i*] øl med sukker og som regel brændevin i serveret med en pind til at omrøre sukkeret med. – **5** *staae paa Pinde*] hjælpe til og give agt på det mindste vink. – *sætte en Pind for*] egl. stænge en dør, men her billedl.: forhindre, sætte en stopper for. – **5-6** *Pinden til Eens Lighiste*] blive medvirkende årsag til ens død, voide en meget bryderi; egl. skyldes udtrykket, at ligkister blev lukket med træpløkke. – **27** *confiskeret Gods paa Roostuen*] hvad A præcist sigter til er usikkert, men i forbindelse med åbningen af jernbanen Kbh.-Roskilde kom en bekendtgørelse 29.3.1847, iflg. hvilken fremmede toldbare varer omfattet af acciseafgiften under konfiskationsstraf ikke måtte opbevares på jernbanestationerne, medmindre der var legitimation for forsendelsen. – **28** *Sluttern*] arrestforvareren. – **31** *den Suppe kan kaste ham hans Knop*] de ubesindige ord (i hvilken forbindelse A vel tænker specielt på situationen før Grundloven 1849, hvor ytringsfriheden var stærkt begrænset efter Trykkefrihedsforordningen af 1799) er en halsløs gerning.

22.4 *den gode Omgang*] det gode samkvem. – **14-15** *han gik ... hans Historie*] jvf. fangens ukendte skæbne i BuB To og tredivte Aften (35). – **38** *Trang paa Kysten*] mangel på føde.

23.20-21 *jeg blev i Landet, det er det Rigtigs*] sml. n.t. II 272.33-35. – **36** *Melkestuen*] rum hvor mælken blev opbevaret på større gårde.

Flaskehalsen

Flaskehalsen tryktes første gang i Folkekalender for Danmark 1858, der udkom december 1857.

I Bemærkninger fortæller A, at eventyret er blevet til på opfordring af Just Matthias Thiele (15). Denne forklaring er dog kun delvis sand. 11.6.-15.7.1857 var A på besøg hos Charles Dickens, hvorfra han fortsatte til major Serres i Maxen. Herom hedder det i et brev til Ingemann fra København 2.11.1857: *si sidste Uge skrev jeg for Folkekalenderen det Eventyr færdigt, jeg under Besøget [17.-26.9] fortalte Dem om: Historien om en Flaske. Tanken til det kom under Besøget hos Dickens; senere, i Maxen, nedskrev jeg det Meste; nu har jeg endt det og ikke mindre end fire Gange renskrevet eller omskrevet det for at faae Sproget i det Tonefald, jeg maatte have det. Jeg tør tro,*

det er et af mine bedste Eventyr. Pedersen gjør nu Billeder til det« (BFA II 389, jvf. Dagbøger 20.8.1857, Maxen: »Skrevet paa Eventyret om »Flaskehalsen« (IV 279) samt BHW II 351).

Hemming Valeur Larsen mener i A-iana 2 rk. IV 117f, at skønt Thiele har givet A ideen, er det en havefest hos forfatteren og bjergbesigeren Albert Smith (1816-60), der har sat A igang, idet Larsen henviser til Dagbøger 12.7.1857: »Klokken 3 kjørt med Dickens Familie ud til Albert Smith, det var et stort tomt Huus med en Have, et Telt var reist paa den grønne Græsplet, Champagne Flasker, Sodaflasker, laac rundt om [...] Om Aftenen blev illumineret rundt om i Haven med Lys i Flasker« (IV 265f). A har således først fået ideen til afsnittet om flasken og dens »hjernkonst«.

Et andet hovedmotiv, styrmandens afrejse, synes også inspireret af A.s besøg hos Dickens, idet dennes 16-årige søn Walter (1841-63) kuap en uge efter festen rejste til Indien for en syvårig periode som kadet (jvf. MLE II 198). Se endvidere ndf.

Motivet med den gamle jomfru, der aldrig glemte sin ungdomskærlighed, havde A behandlet flere gange tidligere, senest i *Fra et Vindue i Vartou* (se ovf. s. 162f).

25.7 *Fugleglas*] glaskar som fuglen kan drikke af. - **17** *Nederdee*] nederste del. - **21** *den rigtige Lærke*] brændevinsflaske; navnet egl. opstået fordi lyden, når der hældes af flasken, minder om lærkesang.

26.18 *Lacryma Christi*] lat. Kristi tårer; buketrig, lysrød lækkerlignende vin fra Vesuv, der produceres i meget lille mængde. - **18-19** *Champagneflaske*. . .] måske en henrydning til Dickens, der i David Copperfield (1849-50) har skildret sin egen barndom på en skosværtfabrik, hvor han klæbte etiketter på flaskerne med svarte. - **20** *bliver*] forbliver. - **38** *Dreng*] tjenestedreng.

27.12 *fink*] dygtig. - **33** *i Dag et Aar*] idag om et år.

28.3 *jubilere*] more sig, feste. - **15** *Hypericum*] hypericum perforatum, prikladet perikum, krydderurt, der tilsættes brændevin.

30.29 *Papirslygter ... Tulipaner*] sml. Dagbøger 25.6.1856, Weimar: »Kjørt med Walter Goethe ud til Ettersburg, hvor der var en Mængde samlede; Haven rundt om Slotet illumineret [...] Smukt saas Belysningen af Rødt og Blaat ud nede i Parken; der var Lamper i Form af store Tulipaner« (IV 214f).

31.22-23 *Luftskibberne ... Ballonen*] jvf. Fædrelandet 11.7.1857 s.2: »I Morgen agter Hr. V.Granberg at opstige med en Luftballon fra Christiansborg Ridebane.« A fik løvrigt ideen til motivet med flasken og luftskibberne under et ophold i Paris, hvor han iflg. Dagbøger 20.7.1857 (IV 269) læste dette nr. af Fædrelandet, der indeholdt Clemens Petersens meget negative anmeldelse af At være (se A-iana 2

rk. IV 126f). En senere mislykket opstigning af den sv. ballonfører Victor G. gav anledning til mundtligt »Den går ikke, Granberg!«. – **24 Tilberedelse**] forberedelser. – **28 boomed**] svalmede op.

32.11 halofuld] ordspil på bet. »halvt fuld« og »beruset«.

33.16 deels og førmedelst] spøgende opløsning af konjunktionen desformedelst = fordi.

Pebersvendens Nathue

Pebersvendens Nathue blev trykt første gang i NEH 1-58, der udkom 2.3.1858.

Julen 1857 tilbragte A på Basnæs, og som altid når han var på herregårdsbesøg, var han meget produktiv. 5.1.1858 meddelte han i et utrykt brev Ingemann: »Paa Basnæs var jeg denne Gang slet ikke ret glad og oplivet, men derimod mærkkelig productiv, maaskee derved i en noget lidende Stemning, jeg skrev ikke færre end tre nye Eventyr, der vist høre til mine bedre. »Pebersvendens Nathue«, »Noget« og »Det gamle Egetræes sidste Drøm« (Collinske Brevsamling XVII. KB; jvf. BEC II 292f). Medens Alm oplyser datoen for nedskrivningen af de sidstnævnte eventyr, har A intet noteret om *Pebersvendens Nathue*, ligesom et brev til Henriette Wulff 30.12.1857 kun taler om *Noget* og *Det gamle Egetræes sidste Drøm* (BHW II 355). Derfor er *Pebersvendens Nathue* sandsynligvis skrevet mellem 30.12.1857 og A.s afrejse fra Basnæs 2.1.1858.

I Bemærkninger hedder det: »*Pebersvendens Nathue*« har kun to givne Tilknytningspunkter, den historiske Oprindelse til Navnet »Pebersvend« og Sagnet om »den hellige Elisabeth« (15).

A havde arbejdet med middelalderstof i forbindelse med romanen Christian den Andens Dverg (1831-32), hvor han excerperede en række historiske afhandlinger (se A-iana III 14), som han senere også benyttede i *Lykkens Kaluster* (se ovf. s. 72). Den direkte inspiration har A måske fået ved nedskrivningen af At være, hvor hr. Svane fortæller om sine natlige vandringer i København: »til hvilken Veemod stemtes jeg ikke i *Hyskenstræde* – »Häuschens«, Smaahusenes Stræde, hvor de tyske Kræmmersvende i Middelalderen boede og handlede med Kryddersager, aldrig giftede sig, levede tarveligt og fattigt; deres Navn blev et Spotens, et Eensomhedens Navn: »Pebersvende«. Tidt tænkte jeg, om ikke just Gud *Amor* selv boede i den Gade. *Amor* blev jo, saavidt jeg veed, Pebersvend; Historien med *Psyche* var alene et